

וְהָאֲרֶץ אֲזָכֹר, דָּא פְּנִסַת יִשְׂרָאֵל. תַּרְצָה.
תַּתְרַעֵי אֲרַעָא לְגַבֵּי קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא.

אָבֵר יוֹמָא חַד דְּאָמְרוּ חֲבַרְיָא וְדָאֵי כֻלָּא
הוּא גְנִיז קָמִי קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְכֻלָּא
אֲשַׁתְּכַח בְּרִזָּא דְאַתְוּוֹן דְשָׁמָא קַדִּישָׁא, דְהָא
גְלוּתָא בְּאֲנוּן אַתְוּוֹן גְּלִי לִוְן רַבִּי יִיסָא הֶבְא,
וְהַשְׁתָּא בְּאֲנוּן אַתְוּוֹן אַתְגְּלִיִּין וְגְלִי לִוְן.

אָמַר לִיה תָּא חַזִּי, דְאַפִּילוּ כַּד אַתְפַּקְדָּא
שָׂרָה, מַהֲאֵי דְרַגָּא לָא פְּקִיד לָהּ, אֶלָּא
בְּרִזָּא דְוָא"ו, דְכַתִּיב וַיִּי פֶקֶד אֶת שָׂרָה וְגו'.

בְּגִין דְכֻלָּא בְּרִזָּא דְוָא"ו אִיהוּ, וּבְהָא כָּלִיל
כֻּלָּא, וּבִיה אַתְגְּלִיא כֻלָּא, בְּגִין דְכָל מַלְא
דְאִיהֵי סְתִימָא אִיהֵי גְלִי כָּל סְתִים. וְלָא אֶתִּי
מֵאֵן דְאִיהוּ בְּאַתְגְּלִיא וַיִּגְלִי מַה דְאִיהוּ סְתִים.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי כַּמָּה אֵית לָן לְאַתְמַשְׁכָּא גו
גְלוּתָא עַד הָהוּא זְמַנָּא, וְכֻלָּא תְּלִי לִיה

קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כַּד יְתוּבוּן בְּתִיבְכֶתָּא. אֵי
יִזְכוּ וְאֵי לָא יִזְכוּ, כַּמָּה דְאַתְמַר בְּהֵאֵי קָרָא
דְכַתִּיב אָנִי יִי בְעַתָּה אַחִישָׁנָה. זְכוּ אַחִישָׁנָה
לָא זְכוּ בְעַתָּה.

אֲזִרֵּי, עַד דְהוּוּ אֲזִלִּי, אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֲדַכְרֵנָּא
הַשְׁתָּא דְהָא בְּאַתְר דָּא יְתִיבְנָא יוֹמָא
חַד עִם אַבָּא, וְאָמַר לִי בְרִי זְמִין אַנְתְּ כַּד מְטוּן
יוֹמָךְ לְשִׁיתִין שְׁנִין לְאַשְׁכַּחַא בְּהֵאֵי אַתְר
סִימָא דְחֻכְמָתָא עֲלָאָה, וְהָא זְכִינָא לְאַנּוּן
יוֹמִין וְלָא אֲשַׁכְחָנָא, וְלָא יִדְעָנָא אֵי הֲנִי מְלִין
דְקָאָמְרִין אוּ הֵהִיא חֻכְמָתָא דְאִיהוּ אָמַר.

וְאָמַר לִי כַּד יִמְטוּן קוּלְפִין דְנוּרָא גו טְהִירִי
יְדָךְ אַתְאַבִּיד מִינָךְ. אָמִינָא לִיה אַבָּא
בְּמָה יִדְעָת. אָמַר לִי בְהֲנִי תְרִין צְפוּרִין
דְאַעֲבְרוּ עַל רִישְׁךָ יִדְעָנָא. אֲדִהֲכִי אַתְפַּרְשׁ

בְּמָה יִדְעָת? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צַפְרִים שְׁעֲבְרוּ עַל רִאשְׁךָ יִדְעָתִי. בֵּין כֶּף נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי וְנִכְנַס

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, וְזֶהוּ
וְא"ו, הַפֶּל כְּאַחַד. וְעַל זֶה אֲזָכֹר.
וְאַחַר כֶּף וְהָאֲרֶץ אֲזָכֹר, זֶה כְּנִסַּת
יִשְׂרָאֵל. תַּרְצָה, תַּתְרַעֵי הָאֲרֶץ
אֶל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָבֵר יוֹם אֶחָד שְׁאָמְרוּ הַחֲבָרִים,
וְדָאֵי הַפֶּל גְּנִיז לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא וְהַפֶּל נִמְצָא בְּסוּד הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ, שְׁהֲרֵי הַגְּלוּת
בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת גְּלָה אוֹתָן רַבִּי
יִיסָא כְּאֵן, וְעַכְשָׁו בְּאוֹתָן
הָאוֹתִיּוֹת הַתְּגַלּוּ וְגַלָּה אוֹתָן.

אָמַר לוֹ, בַּא רְאֵה שְׁאָפְלוּ
כְּשֶׁנִּפְקְדָה שָׂרָה, מִדְּרַגָּה הַזֹּאת לֹא
פֶקֶד אוֹתָהּ, אֶלָּא בְּסוּד שֶׁל וָא"ו,
שְׁכַתוּב וְה' פֶּקֶד אֶת שָׂרָה וְגו',
מִשׁוּם שֶׁהַפֶּל הוּא בְּסוּד שֶׁל
וָא"ו, וּבְהֵ"א כּוֹלָל הַפֶּל וּבוֹ
מִתְגַּלָּה הַפֶּל, מִשׁוּם שֶׁכָּל דְּבַר
נִסְתָּר הוּא מְגַלָּה כֹּל נִסְתָּר וְלֹא
כֹּא מִיִּשְׁהוּ בְּגִלּוּי וַיִּגְלָה מַה
שֶׁהוּא נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ
לְהַמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ הַגְּלוּת עַד אוֹתוֹ
הַזְּמַן, וְהַפֶּל תְּלָה לוֹ הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא כְּשִׁישׁוּבוֹ בְּתִשְׁבּוּכָה -
אִם יִזְכוּ וְאִם לֹא יִזְכוּ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִסּוּק הַזֶּה שְׁכַתוּב אָנִי
ה' בְּעַתָּה אַחִישָׁנָה. זְכוּ -
אַחִישָׁנָה. לֹא זְכוּ - בְּעַתָּה.

הַלְּבוּ. בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי
יוֹסִי, נִזְכַּרְתִּי עַכְשָׁו שֶׁבְּמִקּוּם
הַזֶּה יִשְׁכַּחְתִּי יוֹם אֶחָד עִם אָבִי
וְאָמַר לִי, בְּנִי, עֲתִיד אֶתָּה
כְּשֶׁתִּגִּיעַ יְמֵךְ לְשִׁשִּׁים שָׁנִים
לְמִצְאָה בְּמִקּוּם הַזֶּה אוֹצֵר שֶׁל
חֻכְמָה עֲלִיוֹנָה, וְהֲרֵי זְכִיתִי
לְאוֹתָם הַיָּמִים וְלֹא מִצְאָתִי, וְאֵינִי
יודֵעַ אִם הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁאָמְרָנוּ
אוֹ אוֹתָהּ הַחֻכְמָה שֶׁהוּא אָמַר.

וְאָמַר לִי, כְּשִׁיגִיעוּ הַשְּׁלֵהּבוֹת
שֶׁל הָאֵשׁ לְתוֹךְ הָאֹיִר שֶׁל יְדִיךָ,
יֵאבֵד מִמֶּךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, אַבָּא,

בְּמָה יִדְעָת? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צַפְרִים שְׁעֲבְרוּ עַל רִאשְׁךָ יִדְעָתִי. בֵּין כֶּף נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי וְנִכְנַס

רבי יוסי ועאל גו מערתא (דף קיח ע"א) חדא
ואשפח ספרא חד דהיה נעיין גו נוקבא
דטנרא בסייפי מערתא, נפק ביה.

ביון דפתח ליה חמא שבעין ותריין גליפין
דאתוון דאתמסרו לאדם הראשון ובהו
היה ידע כל חכמתא דעלאין קדישין וכל
אנון דבתר ריחיא דמתגלגלן בתר פרוכתא גו
טהירין עלאין וכל אנון מלין דזמינין למיתי
לעלמא, עד יומא דיקום עננא דבסטור מערב
ויחשיף עלמא.

קרא לרבי יהודה ושרו למלעי בההוא
ספרא, לא ספיקו למלעי תרי או תלתא
סטריין דאנון אתוון עד דהו מסתכלין
בההיא חכמה עלאה, ביון דמטו למלעי
בסתירו דספרא ומשתעו דא עם דא, נפק
שביבא דאשא ועלעולא דרוחא ובטש
בידיהון ואתאביד מנייהו. בכה רבי יוסי
ואמר דילמא חס ושלום חובה איהו גבן או
דלאו אנן זפיין למנדע ליה.

בר אתון לגבי דרבי שמעון אשתעו ליה
עובדא דא, אמר לון דילמא בקץ
משיחא דאנון אתוון הויתון משתדלי, אמרו
ליה דא לא ידעינן דהא כלא אתנשי מינן.
אמר לון רבי שמעון לית רעותא דקודשא
ברין הוא בדא דיתגלי כל פך לעלמא, וכד
יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא
זמינין לאשפחא טמירין דחכמתא ולמנדע
ביה קצין וחושבנין, ובההוא זמנא אתגליא
לכלא הדא הוא דכתיב (צפניה ג) פי אז אהפך
אל עמים וגו'. מהו אז. בזמנא דתיקום פנסת
ישראל מעפרא ויוקים לה קדשא ברין הוא
כדין אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם
בשם יי ולעבדו שכם אחד.

לתוף מערה אחת, ומצא ספר
אחד שהיה נעוץ בתוף נקב של
הסלע בקצה המערה. יצא אתו.
ביון שפתח אותו, ראה שבעים
ושטים חקוקי אותיות שנמסרו
לאדם הראשון, ובהם היה יודע
כל החכמה של עליונים קדושים
וכל אותם שאחר הריחים
שמתגלגלים אחר הפרכת תוף
אורות עליונים וכל אותם דברים
שעתידים לבא לעולם עד היום
שיקום ענן בצד מערב ויחשיף
את העולם.

קרא לרבי יהודה והתחילו ללמד
באותו ספר. לא הספיקו ללמד
שנים או שלשה צדדים של אותן
האותיות עד שהיו מסתכלים
באותה חכמה עליונה. ביון
שהגיעו ללמד בסתרי הספר
ודברו זה עם זה, יצא שביב של
אש ומשב של רוח והפה בידיהם
ואבד מהם. בכה רבי יוסי ואמר,
אולי חס וחלילה חטא הוא
אצלנו, או שאין אנו זכאים לדעת
אותו.

כשבאו אל רבי שמעון, ספרו לו
המעשה הזה. אמר להם, אולי
בקץ המשיח של אותם אותיות
הייתם עסוקים? אמרו לו, את זה
לא ידענו, שהרי הכל נשפח
מעמנו. אמר להם רבי שמעון,
שאיין רצון הקדוש ברוף הוא בזה
שיתגלה כל פך לעולם, וכשיהיה
קרוב לימות המשיח, אפלו
תינוקות של העולם עתידים
למצא נסתרות של חכמה ולדעת
בו קצים וחשבונות, ובאותו זמן
יתגלה לכל. זהו שכתוב (צפניה ג)
כי אז אהפך אל עמים וגו'. מה
זה אז? בזמן שתקום פנסת
ישראל מן העפר ויקים אותה
הקדוש ברוף הוא, אז אהפך אל
עמים שפה ברורה לקרא כלם
בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

תא חזי, אף על גב דאברהם פתיב ביה ויסע אברם הלוי ונסוע הנגבה. וכל מטלנוי הווי לדרומא ואתקשר ביה, לא סליק לדוכתיה פדקא יאות עד דאתיליד יצחק, פיון דאתיליד יצחק אסתלק לאתריה ואיהו אשתתף בהדיה ואתקשרו (דף קיח ע"ב) דא בדא. בגין פך איהו קרי ליה יצחק ולא אחרא, בגין לשתפא מיא באשא, דכתיב ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק. מאן הנולד לו, אש ממים:

מדרש הנעלם

ויי פקד את שרה כאשר אמר. רבי יוחנן פתח בהאי קרא (שיר השירים ז) ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך פארגמן מלך אסור ברהטים. עשה קדש ברוך הוא שלטונים למעלה ושלטונים למטה. כשנותן קדש ברוך הוא מעלה לשרים של מעלה נוטלים מעלה המלכים של מטה.

נתן מעלה לשרו של ככל, נטל מעלה נבוכדנצר הרשע דכתיב ביה (דניאל ב) אנת הוא ראשה די דהבא, והיו כל העולם משועבדים תחת ידו ובנו וכן בנו, הדא הוא דכתיב ראשך עליך כפרמל, זהו נבוכדנצר, הדא הוא דכתיב, (דניאל ד) תחתוהי תטלל חיות ברא. ודלת ראשך פארגמן, זהו בלשצר דאמר (דניאל ה) ארגוונא ללבש. מלך אסור ברהטים, זהו אויל מרודך שהיה אסור עד שמת אביו נבוכדנצר ומלך תחתיו.

אמר רבי יהודה למאי אתא האי טעם בשיר השירים. אלא אמר רבי יהודה שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן וכו', פסא הפבוד שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה וכתיב, (ירמיה יז) פסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטהורה

בא ראה, אף על גב שכתוב באברהם, ויסע אברם הלוי ונסוע הנגבה, וכל מסעותיו היו לדרום ונקשר בו, לא עלה למקומו פראוי עד שנולד יצחק. פיון שנולד יצחק, התעלה למקומו והשתתף עמו ונקשרו זה עם זה.

לכן הוא קרא לו יצחק ולא אחר, כדי לשתף מים עם אש, שכתוב ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק. מי הנולד לו? אש ממים.

מדרש הנעלם

וה' פקד את שרה כאשר אמר. רבי יוחנן פתח בפסוק זה, (שיר ז) ראשך עליך כפרמל ודלת ראשך פארגמן מלך אסור ברהטים. עשה הקדוש ברוך הוא שליטים למעלה ושליטים למטה. כשנותן הקדוש ברוך הוא מעלה לשרים של מעלה, נוטלים מעלה המלכים של מטה.

נתן מעלה לשרו של ככל - נטל מעלה נבוכדנצר הרשע, שכתוב בו (דניאל ב) אתה הוא ראש הנזקב. והיו כל העולם משועבדים תחת ידו ובנו וכן בנו. זהו שכתוב ראשך עליך כפרמל. זהו נבוכדנצר. זהו שכתוב (שם ד) תחתיו תצלל חית השדה. ודלת ראשך פארגמן - זהו בלשצר שאמר (שם ה) ילבש ארגמן. מלך אסור ברהטים - זהו אויל מרודך שהיה אסור עד שמת אביו נבוכדנצר ומלך תחתיו.

אמר רבי יהודה, למה בא טעם זה בשיר השירים? אלא, אמר רבי יהודה, שבעה דברים נבראו קדם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הפבוד - שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה, וכתוב (ירמיה יז) פסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש

מכפסא הכבוד להיות מאירה לגוף, הדא הוא דכתיב ראשון עליך כפרמל, זהו כפסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשון כפרמל, זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מלך אסור ברהטים, זהו הגוף שהוא אסור בקבר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרוד רקב. וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף הוא אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ דכתיב (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל.

אמר רבי יוחנן המתים שבארץ הם חיים תחלה הדא הוא דכתיב, (ישעיה כו) יחיו מתיך, נבלתי יקומון אלו שבחוצה לארץ. הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו המתים שבמדבר. דאמר רבי יוחנן למה מת משה בחוצה לארץ. להראות לכל באי עולם, כשם שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיות למשה כף עתיד להחיות לדורו (למה) שהם קבלו התורה. (דאמר רבי יוחנן) ועליהם נאמר (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת פלולותייך לכתף אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

דבר אחר הקיצו ורננו שוכני עפר, אלו הם האבות. והמתים בחוצה לארץ יבנה גופם ומתגלגלים תחת הארץ עד ארץ ישראל ושם יקבלו נשמתם ולא בחוצה לארץ, הדא הוא דכתיב, (יחזקאל לו) לכן הנבא ואמרת אליהם הנה אנכי פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. מה כתיב אחריו ונתתי רוחי בכם וחיייתם.

רבי פנחס אמר הנשמה נטלה מכפסא הכבוד שהוא הראש כדקאמר (שיר השירים ז) ראשון עליך כפרמל. ודלת ראשון כפרמל זו היא הנשמה שהיא דלת הראש. מלך אסור ברהטים, הוא הגוף שהוא אסור בקברים.

הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטהורה מכפסא הכבוד להיות מאירה לגוף. זהו שכתוב ראשון עליך כפרמל. זהו כפסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשון כפרמל - זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מלך אסור ברהטים - זהו הגוף שהוא אסור בקבר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרוד רקב, וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף, הוא אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ, שכתוב (ישעיה כו) וארץ רפאים תפיל.

אמר רבי יוחנן, המתים שבארץ הם חיים תחלה, זהו שכתוב (שם) יחיו מתיך. נבלתי יקומון - אלו שבחוצה לארץ. הקיצו ורננו שוכני עפר - אלו המתים שבמדבר. שאמר רבי יוחנן, למה מת משה בחוצה לארץ? להראות לכל באי עולם, כשם שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיות למשה, כף עתיד להחיות לדורו, (למה?) שהם קבלו התורה. [שאמר רבי יוחנן] ועליהם נאמר (ירמיה ב) זכרתי לך חסד נעורייך אהבת פלולותייך לכתף אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

דבר אחר הקיצו ורננו שוכני עפר - אלו הם האבות. והמתים בחוצה לארץ יבנה גופם ומתגלגלים תחת הארץ עד ארץ ישראל, ושם יקבלו נשמתם, ולא בחוצה לארץ. זהו שכתוב (יחזקאל לו) לכן הנבא ואמרת אליהם [וגו'], הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם

מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל. מה פתוב אחריו? ונתתי רוחי בכם וחיייתם. רבי פנחס אמר, הנשמה נטלה מכפסא הכבוד שהוא הראש, כמו שנאמר (שיר ז) ראשון עליך כפרמל. ודלת ראשון כפרמל - זו היא הנשמה שהיא דלת הראש. מלך אסור ברהטים - הוא הגוף שהוא אסור בקברים. זהו הגוף, וזהו שרה, וזהו מלך. והקדוש ברוך הוא פוקדה למועד